

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Костенко М.Т.

аспірант,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

ЗНАЧЕННЯ ЧЕСТІ Й ГІДНОСТІ В СЬОГОДЕННІ

Україна для отримання своєї незалежності пройшла тернистий шлях, що продовжується і зараз, у боротьбі за цінності людини та формування нації. Після Революції гідності, анексії Криму, війни на Донбасі відбулася трансформація поглядів на такі етичні категорії як честь і гідність, які є ключовими у розбудові громадянського суспільства. Кожен свідомий українець, який небайдужий до майбутнього своєї країни має ставати на захист особистих цінностей, боротися проти нівелювання честі та гідності людини, адже сучасний український соціум сьогодні знаходиться на етапі боротьби за визнання основних прав і свобод і поваги до них з боку оточуючих і влади.

Події на Майдані стали ілюстрацією нехтування людським життям, зневагою до особистої свободи, ігноруванням міжнародних законодавчих актів і конституційних принципів, показали готовність українців захищати свої права, які базуються на гідності.

Важливість дослідження цієї теми пояснюється деформуванням і руйнацією духовних основ суспільства, зведенням в культ лише матеріальних цінностей. Значення честі і гідності деактуалізується, при цьому події, що відбуваються в сучасному українському соціумі вказують на необхідність виявлення інтересу для глибинного аналізу понять честі і гідності та їх сучасної інтерпретації.

Чесць і гідність є тими ціннісними ідеалами, що зумовлюють цілісність та гармонійність існування соціальної системи і буття людини. Окремі аспекти проблеми категорій честі і гідності людини знаходимо у праці В. Малахова [9], Він проаналізував цілий комплекс питань, пов'язаних з виникненням і розвитком категорії честі та гідності, їх визначенні та взаємозв'язку. Дослідження О. Грищук [2], О. Костащук [5], К. Дяченко [3], здійснені в межах сучасної філософії, характеризуються ціннісним презентуванням феноменів честі і гідності як універсальних структурантів та поглядом на етичні категорії честі і гідності, у зв'язку з останніми подіями у нашій державі. Особливу групу опрацьованої літератури складають праці М. Поповича [8], О. Артюшенко [1] та І. Загребельного [4]. Вони є ілюстрацією стану честі і гідності у сучасному українському соціумі після подій 2014 року. Вчені досліджують основні цінності людини, гасла, якими керувалося суспільство під час Революції гідності, характеризують ставлення до свободи, честі, гідності сьогодні.

Сьогодні тема людських цінностей, честі гідності та актуальна як ніколи. Честь і гідність – етичні категорії, які нерозривно пов'язані між собою і найчастіше розглядаються парно, оскільки є поняттями взаємодоповнюючими.

Насамперед необхідно охарактеризувати визначення обох етичних категорій, особливості їхнього взаємозв'язку та різницю між ними. В. Малахов слушно доводить, що «честь» і «гідність» поняття досить близькі за своїм змістом. Честь – це етична категорія, що включає в себе моменти усвідомлення індивідом свого суспільного значення й визнання цього значення з боку суспільства. Честь визначається вченим в більшості як суспільна оцінка особистості, певна міра духовних, соціальних якостей людини. Дослідник визначає честь як об'єктивну оцінку особистості, що визначає ставлення суспільства до громадянина, соціальну оцінку його моральних та інших якостей [7, с. 180].

Гідність визначається дослідником як внутрішня самооцінка особистості, власних якостей, здібностей, світогляду, свого суспільного значення. Тобто, честь і гідність це оцінка морально-етичних якостей «зовні» і «зсередини». Честь є якістю оцінки людини її оточуючими, думкою про неї з боку рідних, близьких, знайомих і колег. Категорія «честь» – це те, що викликає і підтримує загальну повагу і почуття гордості. Гідність – це зворотна сторона честі, думка людини про саму себе, її самооцінка, внутрішнє усвідомлення своїх моральних якостей та зовнішніх їх проявів у вигляді вчинків, це потреба людини в схваленні своїх вчинків самою собою. Таким чином, честь і гідність – показники моральної цінності людини. Це еталони визначення моральності людини [7, с. 186].

Вітчизняна дослідниця О. Грищук аналізуючи різні трактування честі, визначила, що вона з лексичної точки зору має декілька основних значень. Перш за все, її розглядають як деяку внутрішню цінність людини, її духовну якість. Цей аспект народжує визнання або невизнання внутрішньої цінності людини нею самою та оточуючими її людьми. Таке визнання породжує честь у другому значенні – в сенсі громадського або просто зовнішнього визнання. У своєму третьому значенні честь сприймається як зміна думки людини про себе на підставі зовнішнього вираження думки [2, с. 47].

Цікаво, що на сьогодні честь аналізується в основному із двох точок зору. З одного боку, як зазначає К. Дяченко, на неї дивляться як на внутрішнє, духовне джерело етичних вчинків людини, її розглядають в моральному контексті. З іншого боку, честь виступає як компонент соціальних відносин. І перший, і другий компонент прояву честі мають неоднозначну оцінку. Честь як внутрішнє моральне джерело проявляється як прагнення протистояти гнобленню власної гідності, отже, – веде до визнання рівної гідності членів суспільства. З іншого боку, честь може проявлятися як прагнення до піднесення над іншими членами суспільства, що веде до нівелювання гідності інших. За аналогією з вищенаведеними внутрішніми стимулами, честь як соціальне сприймається як феномен, що упорядковує громадянське суспільство, а також як чинник, що руйнує спільність інтересів [3, с. 105].

Дослідниця О. Артюшенко визначає гідність як обов'язок перед суспільством, доводячи, що це не гасло «Слава Україні» чи вишита сорочка.

Гідність сучасного соціуму, за визначенням О. Артюшенко, це морально-психологічна чеснота, яка вибудовує відповідну структура особистісної поведінки: високоморальної, патріотичної, християнської. Це усвідомлення людиною своєї громадської ваги й обов'язку. Дослідниця визначила гідність українця як вірність матері і Батьківщині, мові, яку дав Бог, традиціям, роду і народу. Гідність – це вірність тим ідеалам, за які воюють українські чоловіки ще від часів Київської Русі. Визначення гідності людини, зазначене О. Артюшенко, влучно ілюструє ключове місце основних людських цінностей у сучасному соціумі і мотивує до боротьби за їх визнання сьогодні [1].

І. Загребельний, називає події 2014 року Недореволюцією, адже не всі націоналістичні цілі були досягнені. Він вказує на основні ознаки нівелювання людських цінностей у сучасному українському соціумі, пояснюючи їх історичними подіями та уроками досвіду України та сусідніх держав. Автор збірки «Майдан. Хроніки недореволюції» доводить, що для підняття почуття власної гідності українцям необхідно залучити максимум вольових зусиль, переглянути історичні події та звільнити їх від «міфічності». І. Загребельний характеризує категорію гідності як «якість», яка належить не кожному. Революція Гідності, за словами автора, протистояння якості проти кількості (людей, які зневажливо ставляться до особистих прав і свобод українця) [4, с. 6].

Автор книги «Філософія свободи» М. Попович використовує поняття «національна честь і гідність», розуміючи під ними вияви до єднання, до гонору, що відрізняє українців від багатьох поневолених народів. М. Попович надає гідності українця особливого значення. Гідність та свобода – для українців це не просто слова, для нашого народу це сенс життя протягом усіх віків. Це – боротьба за свою землю, за самостійність, за незалежність [8, с. 91].

Таким чином, розуміємо, що 2014 рік став відліком трансформаційних процесів в уявленнях про людську честь і гідність. Вони стали не лише ціннісними морально-етичними категоріями, а й цивілізаційним вибором нашої держави, відлунням болю й спогадів про події, виявом патріотизму. Розуміємо, що для подолання внутрішньо українських суперечностей, збереження цілісності України сьогодні без перебільшення варто розглядати як предмет національної самоповаги та одну з принципових умов становлення національної честі і гідності української спільноти.

Список використаних джерел

1. Артюшенко О. Гідність як цінність буття сучасного українського суспільства / О. Артюшенко. – Вісник Львівського університету. – № 10. – Серія філософсько-політологічних наук. – Львів, 2017. – С. 7-12. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2017_10_3.
2. Гришук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми / О.В. Гришук. – Л.: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2007. – 428 с.
3. Дяченко К.А. Честь як структурант моральності / К.А. Дяченко // Науковий вісник. – № 7. – Серія «Філософія». – Харків : ХДПУ, 1999. – Вип. 2. – С. 100-106.
4. Загребельний Ігор. Майдан. Хроніки недореволюції / Ігор Загребельний. – Д.: АРТ-ПРЕС, 2014. – 96 с.

5. Костащук О. Категорія честі: філософсько-етичний аспект / О. Костащук // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. – Серія : Педагогічні науки. 2016. – № 1. – С. 177-181. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_35

6. Кривошеїн В. Вплив Революції гідності на політичну та правову культуру українського суспільства / В. Кривошеїн // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – № 2. – Харків: 2016. – С. 37-57.

7. Малахов В.А. Честь і гідність / В.А. Малахов // Етика: курс лекцій: навч. посібник / В.А. Малахов. – К.: Либідь, 1996. – С. 182-188.

8. Попович М.В. Філософія свободи. Философия свободы / Мирослав Попович; упоряд.: Л.Ф. Артюх, Н.Б. Вяткіна; передмова Н.Б. Вяткіної; фото Я.Я. Ясиневич, Є.Ф. Маслова; худож.-оформлювач О.А. Гугалова. – Харків: Фоліо, 2018. – 524 с.